

DOĞU AVRUPA'NIN GELECEĞİ VE EKODEMOKRASİ

DOĞU AVRUPA'NIN GELECEĞİ VE EKODEMOKRASİ

Aralık 2022

Authors: Giorgi Ptskialadze, Chris H. Sakellaridis Dimitris Papageorgiou, Chris Vrettos, Raluca Besliu, Özge Doruk, Kaja Pavlinic

Editör: Christos H. Sakellaridis,
Green Institute Greece

GEF Project Coordinator: Adrián Tóth,
Green European Foundation

Tasarım: Miriam Hempel

Green European Foundation

Rue du Fossé – 1536 Luxembourg

Brussels Office: Mundo Madou

Avenue des Arts 7-8, 1210 Brussels, Belgium

Telefon: +32 2 329 00 50

E-Posta: info@gef.eu

Websitesi: www.gef.eu

Yeşil Avrupa Vakfı (GEF), Avrupa Parlamentosu tarafından finanse edilen Avrupa düzeyinde bir siyasi vakıftır. Avrupa Yeşiller Partisi ve Avrupa Parlamentosu'ndaki Yeşiller Grubu gibi diğer Avrupalı yeşil aktörlerle bağlantılı olmasına rağmen bağımsızdır.

GEF'nin misyonu, Avrupa'da bir toplumsal tartışma alanı geliştirilmesine katkıda bulunmak ve vatandaşların Avrupa siyasetine daha fazla dahil olmasını teşvik ederek daha güçlü, daha katılımcı bir demokrasi oluşturmaktır. GEF, yeşil siyasi hareket içinde ve ötesinde Avrupa politikaları ve siyaseti hakkındaki tartışmaların yaygınlaştırılmasına çalışır. Avrupa için ortak bir yeşil vizyon oluşturmak ve bunu geniş kitlelere iletmek için çalışır.

Bu yayın, uluslararası Doğu Avrupa'nın Geleceği ve Ekodemokrasi projesinin bir parçasıdır. Doğu Avrupa'da demokrasi tehdit altında. Otoriterlik yükselişte ve milliyetçi söylemler eski çatışmaları tekrardan gündeme getiriyor. Pandemi, hükümetlerin herhangisi bir krize tepki verme konusundaki yetersizliklerini açığa çıkardı ve zaten kutuplaşmış toplumlarda kutuplaşmayı artırmaya katkıda bulundu. Öte yandan, ilerici hareketlerin yerelde güçlenmesi ve kitlelerin çevre sorunları etrafında hızlı bir şekilde mobilize olması umudumuzu kaybetmememizi sağlıyor. Bu ufak hareketlenmeleri destekleyip bölgede yeşil hareketin güçlenmesini nasıl başarabiliriz?

Bu yayın, Doğu Avrupa İş Birliği ve Kalkınma Ağı (CDNEE), Yeşil Düşünce Derneği (Türkiye), Sürdürülebilir Kalkınma Forumu Yeşil Pencere (Hırvatistan), Yeşil Enstitü (Yunanistan) ve Ecopolis Vakfı'nın (Macaristan) destekleriyle Yeşil Avrupa Vakfı tarafından yayınlanmıştır ve Avrupa Parlamentosu'nun Yeşil Avrupa Vakfı'na sağladığı finansal destekle gerçekleştirilmiştir. Avrupa Parlamentosu, bu yayının içeriğinden sorumlu değildir.

Bu yayının ücretsiz kopyalarını info@gef.eu adresine mail atarak talep edebilirsiniz.

İçindekiler

I. Doğu Avrupa'nın Geleceği Konferansı	6
II. Ekodemokrasi – Tüm Canlılar İçin Adil Geçiş	9
III. Doğu Avrupa ve Balkanlar: Enerjinin Geleceği	12
IV. Rusya'nın AB'deki Müttefiki: Avrupa'da Aşırı Sağ	13
V. Yunanistan ve Türkiye İçin Yeşil Bir Vizyon	14
IV. Genç Aktivistleri Harekete Geçirmek: Değişimi Mümkün Kılmak İçin Bir Araya Gelmek	18
Yayın Ortakları	20

I. Doğu Avrupa'nın Geleceği Konferansı

Otuz yıl önce Doğu Avrupa ve dünya siyaset sahnesinde büyük bir değişim meydana geldi; ülkeler dağıldı, yıkıldı ve yenileri kuruldu. Sistem kökten değişti. Bu geçiş döneminde verilen bir söz vardı. Uzun bir mücadele döneminin ardından, artık demokrasi ve refaha kavuşacaktık.

Ama bugün geriye dönüp baktığımızda bu hayalin gerçekleşmediği, kısa süren başarılar sağlansa bile eldeki kazanımların sürdürülebilir olmadığı açıkça görülüyor. Geçen süre boyunca ikilemler hep birlikte var oldu. Umutlu hissettiğimiz kadar sefaleti de yaşadık. Protestolar ile devrimleri, çatışmalar ile savaşları, ekonomik iniş çıkışları, demokratikleşmeyi ve gerilemeyi hep birlikte deneyimledik.

Bu hikaye daha bitmedi, önümüzdeki zorluk ve fırsatlarla birlikte gelişmeye devam ediyor. Hepimiz, Doğu Avrupa'daki aktivistler ve Genç Yeşiller olarak bu hikayenin bir parçasıyız. Bu sebeple Doğu Avrupa İş Birliği ve Kalkınma Ağı (CDN) olarak Yeşil Avrupa Vakfı (GEF) ve diğer yeşil kuruluşlardaki ortaklarımızla birlikte, karşı karşıya olduğumuz tüm sorunları tartışabileceğimiz bir konferans düzenlemeye karar verdik.

İlk olarak bazı sorular üzerine düşünerek başladık; "Bulduğumuz noktaya nasıl geldik?", "AB, Rusya ve Çin gibi küresel güçlerin bölgemizde ne gibi rolleri var?", "Gelişen çevre hareketlerini ve ilerici politikacıları düşününce, gelecek için daha umutlu mu olmalıyız?", "Yaşanabilir bir iklimi sağlayabilecek miyiz?", "Enerji ve dönüşüm konularında ne gibi zorluklar bizi bekliyor?". Tüm bu sorulara konferans boyunca gerçekleştirdiğimiz panellerle, davetli konuşmacılarla, etkinlik arası sohbetlerle ve atölyelerle yanıt aradık, görüşlerimizi birbirimizle paylaştık.

Konferansın amacı, Doğu Avrupalı genç yeşillere böl-

gede özgün bir yeşil hareket inşa etmek için ortak vizyonun ne olduğunu göstermek ve dahası bu hareketteki rolümüzün ne olabileceğini tartışmak için bir alan sağlamaktı. Mevcut imkanları keşfetmek ve bölgedeki diğer ilerici siyasi aktörlerle bir buluşma alanı yaratmak istedik.

Bu konferans, Yeşil Avrupa Vakfı tarafından CDN, Yunanistan Yeşil Enstitüsü, Sürdürülebilir Kalkınma Forumu Yeşil Pencere, Yeşil Düşünce Derneği ve Ecopolis Vakfı'nın katkılarıyla **uluslararası bir proje olan "Doğu Avrupa'nın Geleceği ve Ekodemokrasi"** kapsamında gerçekleştirilmiştir.

Her ne kadar konferans ilk olarak 2022 Mart ayında Tiflis'teki CDN Genel Kurulu öncesinde gerçekleştirilmek üzere planlanmış olsa da yaşanan gelişmeler ile delegelerin endişeleri ve güvenlikleri göz önüne alınarak Yürütme Kurulunun kararıyla ertelenmiştir. Sonuç olarak konferans için 6-7 Haziran 2022'de Riga Litvanya'da buluştuk.

Program

1.Gün, 6 Haziran, Pazartesi

10:00-10:15 **Açılış**

10:15-11:30 **Doğu Avrupa Bölgesi – Çalkantılı Bir Dönüşümün Hikayesi**

Konuşmacılar:

- » Sonja Schiffers, Heinrich Böll Stiftung Derneği, Güney Kafkasya Ofisi Direktörü
- » Anastasiya Dorofeeva, Belarus Yeşil Partisi, Belarus Nükleer Karşıtı Kampanyası, "Yeşil Kuruluşlar" Merkezi

İçerik: Otuz yılı aşkın bir süredir Doğu Avrupa, bağımsız ulus devletlerden oluşan bir bölgedir. Bu süre boyunca, bölgedeki uzun mücadelelerin ardından artık demokrasiye ve refaha ulaşılacağı vaadi vardı. Ancak bugün baktığımızda çoğu Doğu Avrupa ülkesinin demokrasiden uzak ve vatandaşlarının refahını sağlama konusunda başarısız olduğu açıktır.

Bu oturumda, Doğu Avrupa'nın geçtiğimiz otuz yılını analiz etmeye ve yanıtmaya çalıştık. Yakın tarihte bölgeyi hangi olayların şekillendirdiğine, demokratikleşme ve dönüşümün nasıl gerçekleştiğine bakarak mevcut sorunların köklerini ve olası çözümleri bulmaya odaklandık.

12:00-13:30 **Küresel Güçlerin Etkisi: Demokrasi ve Otokrasi Arasındaki Ayrımın Doğu Avrupa**

Konuşmacılar:

- » Anton Cherepenko, Özgür Hong Kong Merkezi, Kiev
- » Zarina Burkadze, Doçent, Siyasal Bilimler, İlia Devlet Üniversitesi
- » Raluca Besliu, Yeşil Avrupa Dergisi, Doğu Avrupa ilişkileri konusunda yazar
- » Teo Comet, Avrupa Yeşilleri

İçerik: Doğu Avrupa'nın siyasal dinamikleri ve dönüşümünü, küresel güçlerin bölgede ne kadar dahil olduğunu göz ardı ederek tartışmak mümkün değildir.

Bu oturumda küresel güçler AB, Çin, Rusya ve ABD'nin ve çıkarlarının haritasını oluşturmayı amaçladık. Demokrasi ve ilerici politikaların desteklenmesi konusunda ne yapıyorlar? Peki antidemokratik, sağcı ve otoriter odakları cesaretlendirme ve finanse etme konusunda hangi rolleri oynuyorlar?

15:30-17:00 **Ukrayna Savaşı: Bağlamı, Güncel Durumu ve Bölgeye Etkisi**

İçerik: Rusya'nın Ukrayna saldırıları devam ediyor. Her gün Rusya tarafından gerçekleştirilen zulümlere, savaş suçlarına ve uluslararası hukuk ihlallerine tanıklık ederken, bir yandan da Ukrayna'nın nasıl cesurca insanlarını, bağımsızlığını, demokrasiyi ve hatta bir bütün olarak Avrupa'yı savunduğunu izliyoruz.

Bu oturumda çatışmanın farklı yönlerine göz attık. Savaş kavramını, Rus saldırganlığının tarihsel kökenini, güncel gelişmeleri, bölgedeki ülkelerin süregelen savaştan nasıl etkilendiklerini ve Ukrayna'ya destek olmak adına Yeşillerin yapabileceklerini tartıştık.

17:30-19:00 **Enerji – Bir İtiraz Aracı ve/veya Demokrasi İçin Bir Şans mı?**

Konuşmacılar:

- » Manana Kochladze, Bankwatch Stratejik Alan Lideri – Demokratikleşme ve İnsan Hakları
- » Yevheniia Zasiadko, Ecoaction İklim ve Ulaşım Bölümü Başkanı, Çevre Girişimleri Merkezi

Atölye:

- » Sandy-Kyriaki Faneliari, ElectoEnergy Kooperatifi

İçerik: Tercih ettiğimiz enerji türü desteklediğimiz sistemin bir yansımasıdır. Bu oturumda enerjinin, otoriter rejimlerin devamlılığının sağlanmasında nasıl temel bir araç olduğunu ve enerji sektörünün siyasi dinamiklerden ne yollarla etkilendiğini tartıştık. Bir yandan da merkezi olmayan bir sistemin, yenilenebilir enerjinin ve olası enerji kooperatiflerinin Doğu Avrupa'da enerji aracılığıyla demokratikleşmeyi sağlama ihtimalinden bahsettik.

2. Gün 7 Haziran, Salı

10:00-11:30 **Doğu Avrupa için Yeni bir Paradigma – Ekodemokrasi**

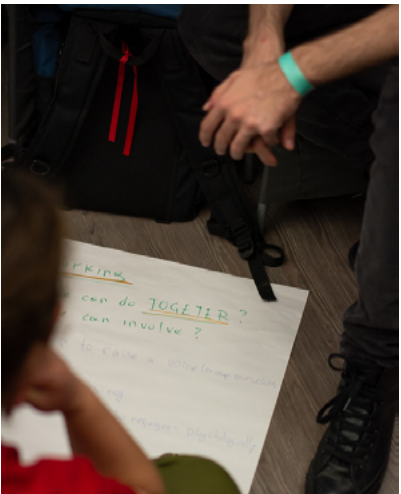
Kolaylaştırıcılar:

- » Anna Maniadi ve Dimitris Papageorgiou, Yunanistan Yeşil Enstitüsü

İçerik: Bu atölye ile konferans boyunca gerçekleştirdiğimiz Doğu Avrupa'nın Geleceği konulu konuşmalara felsefi, etik ve kurumsal bir boyut kazandırmayı amaçladık. Katılımcıların zenginliğinden faydalanarak farklı fikir ve görüşleri bir araya getirmeyi ve ekolojiyi demokrasinin merkezine nasıl yerleştirebileceğimize dair bir tartışma alanı yaratmak istedik.

Demokrasiyi nasıl daha ekolojik yapabiliriz? Ekolojiyi ve çevreyi siyasetin en başına yerleştirmek için katılım ve karar alma mekanizmaları hakkındaki düşüncelerimiz ile kurumlara dair bakış açımızda ne gibi değişiklikler yapmamız gerekiyor?

Ekodemokrasi atölyesinde bu gibi soruları sorup cevaplamaya çalıştık!

12:00-13:30 Doğu Avrupa'daki Çatışmalar: Teori ve Ötesi

İçerik: Bu oturumda katılımcılara çatışma teorisi ve çatışma çözümünün temellerini aktarmayı ve örnek vakalar üzerinden Doğu Avrupa'daki çatışmaları analiz etmeyi amaçladık. Oturum, yaygın (okul dışı) eğitim yöntemlerini kullandığımız teorik ve pratik bölümlerden oluşturuldu. Bu oturumdaki amaç: 1) Çatışmanın içerdiği çıkış noktası, sebep ve sonuç gibi kavramları anlamak, 2) Çatışmayı ve özellikle çatışma çözümünü ele alırken kullanılan mekanizmaları tartışmak, 3) Önceki yıllarda Doğu Avrupa'da gerçekleşmiş olan çatışmaları, sonuçlarını ve güncel durumlarını keşfetmektir.

15:30-17:00 Açık Mikrofon

17:30-19:30 Toplumsal Hareketlerden Siyasete Doğru: Doğu Avrupa'da Yeşil Dalga

Konuşmacılar:

- » Justine Pantelejeva, Progresivie, Letonya
- » Sopo Shubitidze, Mtsvaneebi, Gürcistan
- » Predag Momčilović, Ne davimo Beograd, Sırbistan
- » Stefan Vukmanovic, Ura, Karadağ
- » Koray Doğan Urbarlı, Yeşiller Partisi, Türkiye

İçerik:

Eğer yeşil partilerin performansını merak edip Avrupa haritasına bir göz atarsanız, on yıllardır oldukça net bir dağılım görebilirsiniz. Kuzey ve güneydeki yeşillerin durumu iyi; ulusal ve bölgesel parlamentolarda, il meclislerinde seçiliyorlar, belediyeler kazanıyorlar ve hatta bazı ülkelerde koalisyon hükümetlerinde yer alıyorlar. Ancak doğu ülkelerine baktığınızda ya yeşil partilerin siyasette hiç var olmadığını ya da yeterince destek bulamadıklarını gösteren gri rengin haritada baskın olduğunu göreceksiniz. Son yıllarda bu durumun değişmekte olduğunu söyleyebiliriz. Yeşil dalga doğruya doğru yayılıyor.

Bu panelde, devam eden yeşil dalgayı ve Doğu Avrupa'nın her köşesinde yeni kurulan yeşil partileri konuştuk. Amacımız; bir yandan partilerin güncel başarılarını analiz etmek, aralarındaki örüntü ve benzerlikleri keşfetmek, sivil toplumun ve yerel hareketlerin önemini anlamak iken, bir yandan da zorlukları tanımlayarak bu partilerin geleceği ve siyasette ne gibi bir rollerinin olacağı üzerine düşünmekti.

II. Ekodemokrasi – Tüm Canlılar İçin Adil Geçiş

Biyolog ve yazar Robin Wall Kimmerer, "Türlerin Demokrasisi" isimli kitabında yerli öğretilerde bulunan geleneksel ekolojik bilgi ve bilgeliğe dayalı, insan olmayan dünyayla ilişkimizi yeniden derinlemesine değerlendirebilmemiz adına oldukça merak uyandırıcı bir fikir ortaya atıyor. Bu fikir, temelde tüm türleri, mekanları ve dünyanın herhangi bir noktasını insandan daha değerli birer canlı varlık veya cansız nesnelere olarak değil, yaşayan bireyler olarak ele alıyor. Bu bakış açısı aynı zamanda son dönemde hızla takipçi ve ivme kazanmış olan, doğa haklarını savunan ve ekokoruma bir suç olarak tanımlayan toplumsal hareketin merkezinde yer alıyor.

Ancak tür olarak kendi bulunduğumuz konumu yeniden ele aldığımız zaman, yönetim şeklimiz üzerinde de bazı değişiklikler yapmamız gerekecektir. İnsan olmayan yakınlarımızı demokratik sistemlerde karar alma mekanizmasına nasıl dahil etmeye başlayabiliriz? Sadece kendimizi değil, nehirleri, dağları, kartalları veya topraktaki mikroorganizmaları da temsil etmek ne demektir? Temsil imkanının bu derece genişlemesi bizi gerçekten ekolojik bir demokrasiye götürür mü?

Anna Maniadi ve Dimitris Papageorgiou, Ekodemokrasi Atölyesi, Riga.

Ekodemokrasi tanımı hala gelişmekte olan, ucu açık bir tanım. Kısaca, Jan Lundberg'in ifadesiyle "tüm türlerin en ileri derecede korunması ve eşit haklara sahip olması için toplumumuzu yeniden yapılandırmayı" hedefler ve yönetim sistemimize derin ekoloji ilkelerini dahil etmeyi içerir. Küresel gidişatı göz önünde bulundurduğumuzda, yönetim sistemimizi ve daha geniş anlamda üretim ve tüketim düzenini sorgulamaya başlamamız, dünyanın sınırlarını ve diğer türlere karşı olan sorumluluğumuzu gözetecek düzenlenmiş yeni alternatifler geliştir-

memiz gerekiyor. Demokrasiyi nasıl daha ekolojik hale getirebiliriz? Ekolojiyi ve çevreyi siyasetin merkezine yerleştirebilmek adına katılımcılık, kurumların yapısı ve karar alma mekanizmaları konularındaki düşünce yapımızda ne gibi değişiklikler yapmamız gerekiyor? Eğer gerçekten sürdürülebilir bir gelecek için kurumsal ve sosyal dönüşümü gerçekleştirmek istiyorsak, bu gibi soruları yanıtlamamız gerekiyor.

Bu tartışmada kritik olan konu kendimizi bir canlı türü olarak yeniden nasıl tanımladığımız. Yeni bir bakış açısıyla kendimizi yıkıcı hükümdarlar ya da dünyanın iyi niyetli bekçileri olarak değil, Kimmerer'in "türlerin demokrasisi" olarak ifade ettiği bir düzenin eşit üyeleri, bu dünyanın sakinleri olarak tanımlamak devrim yaratan bir yaklaşım olacaktır. Kurumlar, yasalar ve özellikle yerel ve bölgesel düzeydeki yönetim biçimleri, insan olmayan varlıkları da kapsayacak şekilde, özellikle toprak ve su kullanımını içeren kaynak kullanımı ve gerçekleştirilen her tür ekonomik faaliyetleri kapsayacak şekilde dönüşmeye başlamalı. Kırk yıl boyunca siyaseti ele geçirmiş olan sınırsız büyüme fikri ve en az iki yüz yıldır egemen olan ekstraktivizm yaklaşımı değişmeli, bunun yerine sürdürülebilirlik ve küçülmeye odaklanılmalı. İnsan olmayan varlıklara eşit haklar vermek ve vatandaşlık kavramımızı yeniden tanımlamak, bu değişimin kurumsal ve toplumsal düzeyde gerçekleştirilebilmesi adına atılabilecek adımlardandır. Yeşil siyaset, her zaman kapsayıcılığın önceliklendirildiği bir hareket olmuştur. Artık insan olmayan varlıkların eşit yurttaş olarak kabul edilmesi için mücadele etme zamanımız geldi.

Hak kavramını daha kapsayıcı bir şekilde ele alma konusunda bize yön veren kaynaklar mevcut. Örneğin Kanadalı felsefeciler Sue Donaldson ve Will Kymlicka, kaleme aldıkları Zoopolis kitabı ile hakların ve vatandaşlık fikrinin hayvanları kapsayacak şekilde genişletilmesi fikrine temel oluşturmayı hedefliyorlar. Kitapta hak ve sorumluluk anlayışımız ile vatandaşlık tanımının yeniden düzenlenmesi gerektiği vurgulanıyor ve "başka ülkelerin vatandaşlarına" tanınan hakların genişletilmesi gerektiğinin altı çiziliyor. Yazarlar, özellikle hayvan hakları teorisini genişletmeyi hedefliyor ve hayvanların da devredilemez haklara sahip olduğunun ve kanunlar önünde birey olarak kabul edilmesi gerektiğinin neden önemli olduğunu anlamaya çalışıyor. Doğa hakları hareketi ise, bu düşünceleri bir üst aşamaya çıkartıp nehir, göl, dağ gibi hayvan olmayan varlıklara ve hatta doğanın kendisine bu hakların tanımlanması gerektiğini savunuyor.

Gençlerin içgüdüsel olarak ekodemokratik ilkelerin önemini zaten anladığı söylenebilir. Şimdiye kadar neredeyse iki ya da üç kuşak iklim krizi ve türlerin yok oluşunu da içeren oldukça hızlı değişimler yaşadı. Sadece kendimiz için değil, aynı zamanda gezegenimizdeki biyoçeşitliliğin devamı için siyaseti yeniden şekillendirmek, statükoyu bozmak ve geleceğe dönük sağlam bir temel oluşturmak bizim elimizde. Bunun için elimizde pek çok seçenek var. Eylemler, grevler, savunuculuk ve eğitim aracılığıyla ya da yaşam tarzımızı değiştirerek harekete geçebileceğimiz gibi ortak hareket edip tartışarak, müzakere ederek ve kararlar alarak da ilerleyebiliriz. Tüm bunların yanında demokratik kurumlarda, kamu kuruluşlarında, sivil toplumda, sanayide ve başka pek çok yerde görev almak da oldukça önemli. Radikal bir dönüşüme katkı sağlayacak, bizden beklenen her çaba ister bireysel ister kolektif olsun oldukça değerli. Tarih bize uygulanması ve etkili olmasını istediğimiz büyüklükteki değişikliklerin, uyumlu kolektif bir çaba sonucunda elde edildiğini göstermiştir. Bunu unutmamak gerekir. Nasıl ki ormanı oluşturan canlılar bir yandan yaşamak için çabalarken bir yandan da birbirlerini destekliyorsa, biz de kendi içimizde mücadele ederek ve gezegenin geleceği pahasına hareket ederek değil, kendi toplumlarımızı güçlendirmek ve geliştirmek için çabalamalıyız.

Aoos/Vjosa Nehri

Güneydoğu Balkanlarda bin yıllardır süren mevcudiyeti sonrasında günümüzde varoluş hakkını ve özgürlüğünü korumada zor zamanlar geçiren bir varlık var. Bu varlık, sahip olduğu fiziksel öğeler olan su, alüvyon ve besin maddeleri dışında bir de yaşamla, kültürle, tarihle, insan emeğiyle ve yarattığı fırsatlarla pek çok ekonomiyi sırtında taşıyan bir nehir. Bu nehir, Aoos ya da 260 kilometrelik uzunluğunun 190 kilometresine ev sahipliği yapan Arnavutluk'taki ismiyle Vjosa Nehri. Ne yazık ki Aoos'un bu katkıları bazıları için yeterli görünmüyor. Adriyatik Denizi'ne dökülen nehir üzerine planladıkları bariyerler ve küçüklü büyüklü barajlar aracılığıyla nehri kurban etmek ve gücünü sömürmek istiyorlar.

Neyse ki nehri mevcut haliyle korumanın gerekliliğini anlayan hem ulusal hem de uluslararası kuruluşlar ile birlikte pek çok kişi, başından beri nehrin yanında yer aldılar. Bu sayede Aoos/Vjosa Avrupa'daki son özgür akan nehirlerden biri. Bu satırlar yazıldığı sırada nehrin hala beton duvarlara hapsolmemesinin ve Balkanlardaki hidroelektrik endüstrisinin gazabına uğrayıp parçalanmamış olmasının tek sebebi var; Sıradan insanların, günlük hayatını bir kenara bırakıp bir nehrin hakları için Euronatur, Riverwatch, the Mediterranean Institute for Nature and Anthropos (MedINA), Pindos Perivallontiki ve EcoAlbania gibi kuruluşlarla el ele çabalayan bölge insanının verdiği inanılmaz mücadele. Bu insanların yaklaşmakta olan felaketi sezmeleri ve siyasetçilerin, yatırımcıların ve inşaat şirketlerinin sözlerine inanmamaları sayesinde bir nehir ve onunla hayat bulan tüm ekosistemler ve topluluklar kurtuldu.

Bu noktada şu soruyu sorabilirsiniz. Kendimizden başka bir varlığın ifade özgürlüğünü ve eylem hakkını savunmak neden bu kadar zor ve karmaşık? Düşünün, eğer hukukun üstünlüğüne uyumlu bir şekilde halihazırda bir çeşit eşit temsil hakkına sahip olsaydı, Aoos/Vjosa Nehri gibi yaşamın ve özgürlüğün son sığınaklarını korumak ne kadar kolay olurdu? Sözde demokrasi denilen zamanımızın yönetim biçimleri, birlikte yaşadığımız ve doğrudan veya dolaylı olarak bağımlı olduğumuz diğer varlıkları dikkate alsaydı ne olurdu? Eğer demokrasiler sadece mal mülk sahipleri için değil aynı zamanda o mülkler, buldukları çevre ve diğer tüm yurttaşlar için de işlese nasıl bir düzen olurdu? Eğer Aoos, Sava ve Soča nehirleri, kendi haklarına sahip olsalardı ve özverili bir şekilde şimdiye kadar insanlara destek oldukları gibi binlerce canlının yaşamını devam ettirme hakkını koruyabilselerdi, bizim de bu nehirlerin yanında durup onları desteklememiz çok kolay olmaz mıydı?

Her ne kadar ABD'de ve son zamanlarda Avrupa'da barajlı hidroelektrik santrallerinin ve binlerce kilometrelik nehir ağlarının akıldışı biçimde parçalara ayrılmasının yarattığı olumsuzluklar artık farkına varılıyor olsa da, modası geçmiş baraj uygulamaları Balkanlarda hala çevresel ve sosyo-ekonomik risklere bakılmaksızın çoğunlukla Avrupa merkezli finans kuruluşlarının maddi destekleriyle teşvik ediliyor. Dünyanın pek çok yerinde nehir restorasyon projeleri yürütülürken, barajlar yıkılırken ve nehirlerle yasal haklar tanımlanırken (Kanada-Magpie, Yeni Zelanda-Whanganui, ABD-Klamath), Yunanistan ve Balkanlarda biz, hala batılı ziyaretçilerin gelip kıta Avrupa'sının el değmemiş ve vahşi bölgesi zannettiği bir coğrafyada borularla, yapay gölet ve barajlarla kuşatılmış haldeyiz.

III. Doğu Avrupa ve Balkanlar: Enerjinin Geleceği

Rusya'nın Ukrayna'yı işgali tüm dünyayı sarstı sarsmasına ama yankıları en çok Doğu Avrupa ve Balkanlarda hissedildi. Hala Sovyetler Birliği'nin merkezi ekonomi politikalarının etkilerini yaşayan ve Batının agresif özelleştirme odaklı neoliberal ekonomik anlayışından muzdarip olan bölge, kendi kültürel, ekonomik ve politik kimliğini bulmaya çalışıyor. Bu arada kalmışlık hali en çok enerji sektöründe hissediliyor. Doğu Avrupa ve Balkan ülkeleri, günümüzde ya tepeden inme, son derece bürokratik ve merkezi bir enerji sistemine bağlı ya da tamamen serbest piyasaya dayalı, en yüksek kârı elde etmeye çalışan özel sektörün avcuna bırakılmış durumda. Sistemin egemen kaynağı ise tabii ki fosil yakıtlar. 2020 yılında Batı Balkanlarda bulunan 18 kömürlü termik santral, AB'de bulunan 221 santralin tümünden 2.5 kat daha fazla kükürt dioksit atmosfere saldı.

Bazı Doğu Avrupa ülkeleri AB'nin ortaya koyduğu tarladan sofraya stratejisi gibi bazı iklim yönetmeliklerine karşı çıksa da enerji konusu, iklim krizinden ziyade genellikle jeopolitik önemi dolayısıyla bir bağımsızlık aracı olarak ele alındığı için bölgedeki ülkelerin gündeminde hep üst sıralarda yer aldı. Isınmanın toplam CO2 salımlarının neredeyse dörtte birine sebep olduğu Polonya'da, ısı pompası sektörü AB'deki en yüksek büyümeye sahip. Estonya, 2030 için hedeflediği yenilenebilir enerjinin elektrik üretimindeki payını %40'tan %100'e yükselterek temiz enerjiye geçişini hızlandırdı. Romanya ve Kuzey Makedonya ise RePowerEU stratejik planı çerçevesinde ulusal iklim ve enerji planlarını güncelledi.

Ancak kar amacı güden, tamamen özelleştirilmiş veya merkezileştirilmiş bir enerji sistemi altında yenilenebilir enerjiye geçiş fikri, önceki fosil yakıtı bağımlı düzende ki eşitsiz, ekstraktivist ve otoriter özellikleri olduğu gibi sürdürme riskini taşıyor. AB, dönüm noktası niteliğindeki 2018 Temiz Enerji Direktifleri Paketinde, vatandaşların "enerji toplulukları" adı verilen yaklaşımla yenilenebilir enerjiyi üretme, öztüketim, depolama ve hatta dağıtma hakkını yasal olarak tanıdı. Bu toplulukların gücü hafife alınmamalı. 2050 yılına kadar AB'deki yenilenebilir enerji üretiminin yaklaşık %45'i bireylerden gelebilir ve bunun yaklaşık dörtte biri kooperatifler aracılığıyla gerçekleşebilir. Hatta bireylerin 2030 yılına kadar enerji dönüşümüne yönelik yapacağı yatırım **240 milyar avroyu** bulabilir.

Ne yazık ki Güneydoğu Avrupa ve Balkanlar enerji topluluklarının kurulması konusunda ciddi olarak geride kaldılar. Yine de günümüzde adil enerji temelli bir gelecek için tohumlar ekiliyor. 2022 yılının mart ayında Çekya'da, farklı paydaşları bir araya getirmeyi, bireylerin kendi enerjisini üretme hakkını savunmayı ve ülkedeki enerji topluluklarına teknik ve finansal destek sağlama-

yı amaçlayan bir **enerji toplulukları ulusal sendikası** resmi olarak kuruldu. Sırbistan, "türetici" tanımını yasal hale getirmek için önemli adımlar atarken, Bosna Hersek'te bölgesel bir hükümet konut ve ticari binalarda 50.000 panellik çatı üstü PV sisteminin kurulumu için bastırıyor. Halihazırda oldukça gelişmiş bir enerji topluluğu hareketine sahip olan Yunanistan, adil geçişin planlandığı bölgeler de dahil olmak üzere Balkanlardaki enerji topluluklarıyla devam eden bir diyalog içinde, bölgedeki topluluklara teknik destek sağlıyor ve bir iletişim ağı oluşturulmasına ön ayak oluyor. Epirus bölgesinin kuzeyindeki Yanya şehrinde bulunan enerji topluluğu CommonEn, bir yandan bölgedeki doğayı rüzgar ve hidroelektrik gibi yenilenebilir enerji yatırımlarına karşı özenli ve demokratik planlamaya yöntemleriyle korurken, bir yandan da yurttaşları şebekenin kontrolünü ele geçirmeye teşvik etmek ve temiz enerjiye geçiş hızlandırmak için Guerrilla Vakfı'nın desteğiyle bir enerji bağımsızlığı kampanyası başlatıyor.

Bölgesel jeopolitik gelişmelere ve iklim krizine karşı dirençlilik ancak demokratik katılımı artırıcı ve yurttaşları güçlendiren uzun vadeli çözümler yoluyla inşa edilebilir. Enerji toplulukları sayesinde, yurttaşlar proje planlama ve lisanslama gibi her aşamaya dahil edilerek yenilenebilir enerjiye yönelik kabulün artmasında önemli bir rol üstlenebilir. Daha da önemlisi, bu topluluklar üyelerini yalnızca enerji tasarrufuna teşvik etmekle kalmayıp aynı zamanda günlük yaşamlarında ve kendi sosyal çevrelerinde daha sağlam yeşil dönüşümler yapmaya özendirerek için eğitim ve enerji okuryazarlığı ile sürdürülebilirlik gelişimi için birer merkez işlevi görebilirler.

Chris Vrettos, Electra Enerji Kooperatifi

Topluluk Enerjisi Atölyesi

Electra Enerji Kooperatifi merkezine yurttaşı ve yerel toplulukları alan, demokratik, verimli ve sürdürülebilir enerji sistemlerine doğru bir dönüşümü desteklemektedir.

IV. Rusya'nın AB'deki Müttefiki: Avrupa'da Aşırı Sağ

Rus hükümeti, Rusya'nın çıkarlarını gözeten ittifaklar kurmak, Putin'in otoriter rejimine AB içinden de destek sağlamak ve bölgede kendine ideolojik bir sempati sağlamak için hem Doğu hem de Batı Avrupa ülkelerindeki aşırı sağ partileri ve hareketleri stratejik olarak destekliyor.

Ukrayna işgali açısından baktığımızda bu tutum, AB ile Rusya'nın çıkarları örtüşmediği zamanlarda Rusya için oldukça faydalı bir hal alıyor. Rus hükümetinin asıl hedefi AB'nin istikrarsızlaşmasını sağlamak ve uyum içinde karar alma süreçlerini yürütmesini ortadan kaldırmak olduğunu söyleyebiliriz.

Buna karşılık Avrupa ülkelerindeki aşırı sağ unsurlar da Rusya ile kurdukları bu ittifaktan hatırı sayılır bir çıkar elde ediyor. Kurdukları bu ilişki, bir yandan maddi kaynaklara erişmelerini kolaylaştırırken, bir yandan da kendi politikalarını ve karar alma süreçlerini temellendirip faaliyetlerini gerekçelendirebilecekleri bir modeli temsil ediyor.

Aşırı sağ partiler, bu sayede kendileri için alternatif bir seçeneğin olduğunu ve AB'nin desteğine muhtaç olduklarını göstererek AB ile giriştikleri pazarlıklarda bir koz elde ediyor.

Viktor Orban'ın değişen tutumu

Şu anda Macaristan'daki durum yaşananlara en uygun örnek olabilir. Orban'ın Macaristan'ı ile Putin'in Rusya'sı arasındaki dinamikler yıllar içinde ciddi bir dönüşüm geçirdi. Başbakanlıktaki ikinci dönemine kadar Orban, Putin rejimine karşı duruyordu. Fakat bu duruş 2008 krizi ile birlikte büyük ölçüde değişti.

Bir iddiaya göre, şu anda Macar Merkez Bankası başkanını olan Gyorgy Matolcys, Orban'ın ekonomi danışmanı olduğu dönemde Başbakan'a krizin dünya ekonomisini kökten değiştireceğini ve özellikle Rusya ve Çin gibi doğu ülkeleri güçlenirken Batı'nın ciddi bir gerileme yaşayacağını öngördüğünü aktardı. Bunun yanında Orban, Putin'in sosyal hayat üzerine kurduğu hegemonyadan da oldukça etkileniyordu. Putin modelinde birkaç kişi harici iş dünyasının önde gelen isimleri tamamen Rus lidere bağımlıydı. Tüm bunları gören Orban, bu modeli kendi ülkesinde uygulamaya karar verdi.

Macaristan Başbakanı, Rusya'nın "AB'deki Truva Atı" haline geldi. Putin'in Budapeşte'yi ziyaret ettiği 2015 yılında, AB düzeyinde Putin ile ikili görüşmelerin kesilmesine dair halihazırda bir mutabakat vardı. Bu karar, 2014 Haziran ayında MH17 kodlu Malezya uçağının, işgal edilen Doğu Ukrayna'da Rus yanlısı güçler tarafından düşürülmesi sonrasında alınmıştı. Putin ile Orban görüşmesi Brüksel'e açık bir hakaretti.

Orban 2014 yılında Romanya'da yaptığı bir konuşmasında, Macaristan'ı liberal olmayan bir demokrasi olarak tanımladı ve Rusya, Çin ve Türkiye'yi kendine birer model olarak gördüğünü açıkladı.

Orban liberallik karşıtı bir yaklaşım tutunmaya başladıkça Brüksel'den bu yeni popülist ve milliyetçi yönetime karşı tepkiler de artmaya başladı. Öte yandan Kremlin'in yaklaşımı ise Orban'a çatışmadan uzak bir alternatif olarak görüldü ve daha pragmatik geldi. Kremlin'e yaptığı ziyaretlerde özgür medya ve hukukun üstünlüğüne dair çok fazla soru gelmiyordu ve bu da Orban için cezbediciydi.

Rusya Macaristan'ı somut olarak nasıl destekliyor?

Rusya'nın desteğine örnek olarak Paks nükleer reaktörünün genişletilmesi projesi verilebilir. Orban, 2014 yılında parlamento desteği olmadan Paks nükleer santralinin yenilenmesi ve genişletilmesi için Rusya ile [10 milyar avroluk bir sözleşme](#) imzaladı. Anlaşmayla birlikte Rusya devlet şirketi Rosatom, iki yeni reaktör kurulumu için görevlendirildi.

Paks'taki mevcut nükleer reaktörler zaten Rus teknolojisine dayanıyordu. Gelecek 10-20 yıl içinde hizmet dışı bırakılması gereken mevcut blokları da halihazırda Moskova tedarik ediyordu.

Orban, her ne kadar projeyi enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi olarak tanımlasa ve Macaristan'ın [gazda %85, petrolde ise %65 oranlarında](#) tedarik sağladığı Rusya'ya olan bağımlılığını azalttığını iddia etse de, imzalanan nükleer anlaşma aslında Macaristan'ın Rusya'ya olan enerji bağımlılığını arttıracakı söylenebilir.

Peki kazanan kim? Rusya!

Putin, Orban ile yaptığı ittifakın meyvelerini topluyor. Kendi siyasi çıkarları için Rusya'yı bir model olarak gören ve resmi olarak destekleyen bir AB liderine gönül rahatlığıyla güvenebilir.

Orban'ın bulunduğu yüksek mevki, Rusya ile olan dostluğa meşruiyet kazandırıyor ve diğer Avrupa ülkelerinde aşırı sağ partilerin güçlenmesi için de bir alan açıyor.

Öte yandan özellikle Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik saldırıları açısından düşünüldüğünde; Macaristan, Rusya'nın AB'deki çıkarlarının sıkı bir destekçisi olduğunu kanıtlamış durumda. Orban, AB'nin Rusya karşıtı [ilk yaptırımlarını isteksizce desteklese](#) de ek enerji yaptırımlarına karşı çıktı.

Macaristan'ın AB düzeyinde Rus çıkarlarını destekleyen eylemlerinin önemli bir örneği, Orban'ın AB'nin Rus

petrolü ithalatını yasaklama kararını onaylamayı reddetmesiydi. Kararın yürürlüğe girmesi için Avrupa Konseyi'nde oybirliği gerektiğinden ötürü Orban'ın duruşu, görüşmelerin önünü tıkadı. Bu sayede [Çekya, Slovakya ve Bulgaristan](#) gibi bazı ülkeler de yaptırım kararlarına karşı görüş belirtme imkanı yakaladı. Bu durumdan en çok faydalanan ise tabii ki Putin oldu. Hem bir süre boyunca yaptırım kararlarını engelledi hem de AB içinde uyumsuzluğun varlığını herkese gösterdi.

AB için ne ifade ediyor?

Rusya'nın Avrupalı aşırı sağcı liderlerle kurduğu ittifakın aslında stratejik bir amacı var: AB'yi istikrarsızlaşmak ve AB üyelerine aslında birliğin kendi içinde uyumsuz olduğunu göstererek AB'yi zayıflatmak. Rusya'nın Orban gibi aşırı sağcı müttefikleri bir yandan AB içinde kendi çıkarlarını savunurken bir yandan da petrol ambargosu gibi Rusya'yı zor duruma sokacak kararların alınmasına engel oluyor.

AB, başta Macaristan dahil olmak üzere Avrupa içinde yükselen özgürlük karşıtı eğilimlere mesafeli yaklaştı.

Ancak Orban'ın 2022 parlamento seçimlerindeki güçlü zaferi ile AB, otoriter hareketlere karşı eyleme geçmesini gerektiğinin farkına vardı. Seçimlerden kısa bir süre sonra AB, aylardır beklemekte olan finansal kaynaklara erişimi hukukun üstünlüğünün sağlanmasına bağlayan "[koşulluluk mekanizmasını](#)" harekete geçirdi.

2022 Eylül ayında yayınlanan bir Avrupa Parlamentosu raporu, Macaristan'ı "seçimli otokrasinin uygulandığı bir hibrit rejim" olarak tanımladı ve Avrupa Komisyonu'nu başta bütçe koşulluluk yönetmelikleri olmak üzere elinde olan tüm araçları kullanmaya çağırdı.

Çok kısa bir süre sonra Avrupa Komisyonu, Macaristan'a verilen AB fonlarının %65'inin dondurulması yönünde bir [tavsiye kararı](#) aldı. Yaklaşık 7,5 milyar avroya denk gelen bu miktar, enflasyonun yükseldiği ve ekonomik sıkıntılar çeken Macar ekonomisi için oldukça önemli bir miktar. Belki de bunun gibi ekonomik yaptırım kararları, Orban yönetimi üzerinde bir baskı oluşturabilir ve politikalarını gözden geçirerek diğer AB liderleriyle daha yakın bir pozisyon almasını sağlayabilir.

V. Yunanistan ve Türkiye İçin Yeşil Bir Vizyon

Sisifos efsanesini herkes bilir. Korint (Ephyra) Kralı Sisifos, Zeus'a ihanet eder ve nehir tanrısı Asopus'un kızı Aigina'yı kaçıtır. Bunun üzerine ölüm meleği Thanatos, Zeus'un gazabından kaçamayan Sisifos'u yakalaması için gönderilir. Ancak cezasından kurtulmak için ölüm meleğini kandırarak kendini zincirlemesini sağlayan kral, dünya üzerinde hiçbir ölümün gerçekleşmemesine sebep olur. Bu davranışı tanrıları daha da kızdırır ve tüm öfkeleri üzerine çeker. Yeraltı tanrıları Sisifos'u lanetler ve sonsuza kadar büyük bir kayayı dağın zirvesine taşımakla cezalandırırlar. Zirveye her yaklaştığında kaya dağın eteğine yuvarlanır ve Sisifos kayayı tekrar zirveye çıkarmaya çalışır. Ceza bir döngü halinde sonsuza kadar devam eder.

Bu efsane Türkiye-Yunanistan ilişkilerini anlamamız için uygun bir metafor. Tüm kültürel, coğrafi ve sosyal kesişimleri kapsayacak bir barış süreci oluşturmak için sürekli çaba sarf ediliyor. Ne yazık ki bu süreçler her seferinde farklı sebepler yüzünden kesintiye uğruyor ve biz kendimizi Sisifos gibi dağın eteğinde buluyoruz. İki ülke arasındaki çatışma hâli sadece toplumlar arasındaki ilişkiyi etkilemiyor, aynı zamanda çevre yıkımlarına da sebep oluyor. Bütün bu ikili ilişkilerdeki güncel durumun ötesinde ise daha fazla yıkım getiren iklim krizi gerçeği var. İki tarafı da etkileyen bu tehlikeyi göz ardı etmek mümkün değil.

Bu yazıda cevabını aradığımız temel soruyu bu çerçevede oluşturduk: İki ülkenin de karşı karşıya olduğu ortak sorunlar, aynı dünyayı paylaşan toplumlar olarak çatışmaları çözmemize katkı sağlayabilir mi? Türkiye ile Yunanistan arasındaki ortak sorunlar ve temel farklılıklar konularında bir değerlendirme yaparak tüm canlıları gözetken bir ekolojik demokrasinin ortak çözüm bulmamıza nasıl yardımcı olabileceğini anlamayı umuyoruz. 31 Ağustos 2022 tarihinde Çanakkale'de düzenlenen Eko Demokrasi Çalıştayı'na katılan konuklarımızın sunumlarının bu değerlendirmenin ortaya çıkmasında etkili olduğunu belirtmek isteriz.

Ege'nin İki Yakasında Ortak Çevresel Sorunlar

İki ülkeyi de göz önüne aldığımızda, iklim değişikliğinin krize dönüşmesine katkı sağlayan sebepler ve bu krizin yarattığı sonuçlar son derece benzer. Bu doğrultuda, bu bölümde bahsedeceğimiz tüm başlıklar tek tek ele alınmış olsa da birbirine son derece bağımlı olduğunu söylememiz gerekir. Başlıkları ayrı ayrı düşünmek, tüm sebep ve sonuçları kavrayabilmemizi zorlaştırır. Her ne kadar iki ülkenin de bu konularda birlikte düşünüp hareket edeceğini umsak da ilerleyen başlıklarda daha fazla ayrıntıyı ele alacağız.

Fosil Yakıtlar

İklim krizinin başlıca nedeni fosil yakıtlardır. Her ne kadar iklim krizinin ciddiyetine dair neredeyse bir genel kabul oluşmuş olsa da hala süreci tersine döndürecek ve fosil yakıtlardan çıkışı sağlayacak etkili politikalar bir türlü ana akım haline gelmiyor. Bilim insanları, sivil toplum kuruluşları, aktivistler ve toplum her fırsatta karar alıcılara fosil yakıtlara artık yatırım yapılmaması gerektiğinin ne kadar önemli olduğunu anlatmaya çalışıyor. Yerel, ulusal ve uluslararası ölçekte pek çok proje, kampanya ve araştırma yürütülüyor. Tüm bu birikimden alınan güçle şimdiye kadar Paris İklim Anlaşması imzalandı ve imzacı tüm ülkeler ulusal niyet beyanlarında fosil yakıttan çıkış planlarını açıkladılar. Yine aynı birikimden alınan güçle Avrupa Birliği, Avrupa Yeşil Mutabakatını kabul etti ve adil dönüşüm ile enerji dönüşümüne yönelik strateji geliştirmeye başladı. Atılan tüm bu adımlar hala sadece bir niyetin göstergesi, eyleme geçilmiyor. Fakat biz, işlerin günümüzde nasıl ilerlediğine bakmak istiyoruz. Çünkü Rusya'nın Ukrayna'yı işgal etmesiyle özellikle Avrupa'da olmak üzere tüm dünyanın gündemi bir anda değişti.

Rusya'nın gaz akışını kesmesiyle Avrupa'nın yeni kaynak arayışı doğal gaz fiyatlarının fırlamasına sebep oldu. Bununla birlikte, Avrupa'nın yeşil enerji dönüşüm sürecini askıya alması ve kömürlü termik santrallerin tekrardan işletmeye alınması ile Avrupa Parlamentosu'ndaki yeşil dönüşüm gündeminin de zayıflamasına sebep oldu.

Enerji bağımsızlığı ihtiyacı, ulus devletlerin fosil yakıtları yeniden gündemlerine almalarına ve bu süreci bir meşrulaştırma aracı haline getirmelerine yaradı.

Petrol

Ege Denizi'ndeki petrol arama faaliyetlerinin iki ülke için de ortak bir çevre krizi olduğunu söyleyebiliriz. Bu kriz genellikle çevresel boyutu ele alınmadan siyasetin gündemine geliyor. İki ülke de Ege Denizi üzerinde hak iddia ederken, geçmiş siyasi, ekonomik ve sosyal sorunlar üzerinden karşılıklı tehditlerle bir çatışma ortamı yaratıyor.

Hem Yunanistan'da hem de Türkiye'de petrol arama faaliyetleri sebebiyle bir dış politika argümanı olarak "Buradan çıkan petrol bana aittir." söylemi kullanılıyor ve bu sebeple kıta sahanlığı ihlalleri gerçekleşiyor. Konuya milliyetçi bir bakış açısıyla yaklaşan her iki ülkenin medyası ise bu gerilimi tırmandırıyor.¹ Ancak, bu gerilimin ötesinde bazı önemli noktalara dikkat çekmek gerekiyor.

Petrol ve doğal gaz aramalarında kullanılan sismik patlamaların, derin sularda yaşayan balinaların duyma yetilerini körelttiği biliniyor. Benzer şekilde sesle iletişim kuran, hareket eden ve avlanan Ege Denizi'ndeki birçok canlı türü de tehdit altında.² Sadece keşif sırasında değil, ayrıca açık deniz petrol çıkarma faaliyetlerinde de gerçekleşen sızıntılar ve kazalar sınır ötesi felakete

sebeep olabiliyor. Deniz ekosistemine ve biyoçeşitliliğe zarar veriyor, habitat kaybına yol açıyor. Sürekli fosil yakıt kullanma arzusu, karbonsuz bir gelecek hedefinin tamamen hayal olmasına neden oluyor.

Kömürlü Termik Santraller

Kömürün iklim krizindeki rolünü biliyoruz. Bu açıdan baktığımızda, kömürlü termik santrallerin en kirli enerji üretim yöntemlerinden biri olarak tanımlamamız gerekiyor. İki ülke enerji ihtiyaçlarını karşılamak için kömürlü termik santrallere güveniyor olsa da arada önemli bir fark var. Avrupa Birliği üyesi olan Yunanistan, daha istikrarlı bir kömürden çıkış politikasına sahip. Bir sene önce, 2025 yılına kadar kömürden tamamen çıkacağını açıkladı ve 2025 hedefi için aşamalı kömürden çıkış planı açıklayan onuncu Avrupa ülkesi oldu.³ Ülkedeki sivil toplum örgütleri ile devlet arasındaki iş birliğini, kömürden adil bir çıkış sürecini sağlamak için yürütülen projeler üzerinden takip etmek mümkün.⁴

Öte yandan, Türkiye Paris Anlaşması'nı ancak geçtiğimiz sene onayladı. Buna rağmen, 2050 gibi geç bir hedef doğrultusunda net sıfır karbon politikasını izleyeceğini beyan etti. Bugüne kadar kömürlü termik santrallerin sayısını azaltmak için hiçbir politika değişikliği yapılmadı. Kömürlü termik santraller hala ayrıcalıklı imtiyazlara sahip, hatta yeni santraller inşa ediliyor.⁵

Orman Yangınları

Orman yangınları Akdeniz ormanlarının yaşam döngüsünün doğal bir parçası. Ancak her yaz, nüfus baskısı ve iklim krizinin artan şiddeti nedeniyle önceki yıllardan çok daha büyük orman yangınlarıyla karşı karşıya kalıyoruz.

Son birkaç yaz boyunca Türkiye ve Yunanistan'da birçok orman yangınına şahit olduk. Yunanistan'da 2022'nin ilk aylarında otuz farklı orman yangını kaydedildi ve bu sayı yıl içinde artmaya devam etti.⁶ Türkiye ise ekim ayında yaptığı bir açıklamayla 2022'de gerçekleşen yangınlardan ötürü 14.000 hektar orman alanının yok olduğunu belirtti.⁷

Günlerce süren bu yangınlar, büyük orman alanlarını ve orman ekosistemlerini yok edip yerleşim yerlerine kadar yayılıyor, ancak her iki ülke de bu durumu iyileştirmek için somut siyasi adımlar atmaktan imtina ediyor. Yangınların yıkıcılığı ortadayken yangına karşı dirençli olmak için gereken adımlar hızlı ve etkili bir şekilde atılmıyor.

Kitle Turizmi

Önceki başlıklarda ele alınan konularla birlikte düşünüldüğünde, turizm akla gelen ilk sorun olmamasına rağmen karşılaşılan bazı problemlerin ana nedenlerinden biri olarak tartışılmaya değer bir konu. Hem yerli hem de yabancı turistlerin uğrak destinasyonu olması ve neredeyse yıl boyunca süren yoğun turizmin yaşanması,

Ege bölgesinde ek bir nüfus baskısı yaratıyor. Artan nüfusla birlikte bölgede inşaat ve enerji talebi de artıyor, kontrolsüz bir şekilde denizel ve karasal kirlilik de yaşanıyor.⁸

Öte yandan turizm bölgelerinde yaşayan yerli halk, temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanıyor. Zaten kıt olan su kaynakları, kuraklığın bir sonucu olarak tükenme riskiyle karşı karşıya. Benzer şekilde, turizm bölgelerinde gerçekleşen orman yangınları tehlikeli bir kesişim noktası olarak öne çıkıyor. Bazı tahminlere göre Türkiye’de, inşaat rantı yaratmak için orman yangınları kullanılıyor.⁹

Mülteciler

Mülteci krizi, çevre politikası ile ilgisiz gibi görünebilir. Ancak, özellikle son yıllarda yaşananlar iki ülke arasındaki gerilimleri arttırıyor. İklim mültecilerinin durumunu ve iklim krizini daha derinlemesine tartışmak yakın gelecekte daha önemli olacak. Uyumun ve uyum süreçlerinin esnekliğini anlamak, ayrıca kurumlar ve devletler arasındaki ilişkilere hakim olmak kriz sırasında oldukça kritik. Ayrıca ülkeler arasındaki gerginlikler, siyasi çatışmalar ve güç mücadelelerinin nasıl şekilleneceğini gözlemlemek de hayati öneme sahip. Mülteciler açısından baktığımızda her iki ülkenin de başarısız olduğunu söyleyebiliriz. Mülteci sorununun sivil toplum ve devlet kurumları tarafından daha fazla incelenmesini öneriyoruz.

Doğu Avrupa’nın Geleceği ve Ekodemokrasi

Bahsettiğimiz tüm bu sorunları bir araya koyduğumuzda, aşılması zor bir engelle karşılaştığımız hissine kapılabiliriz. Geçmişin kültürel, siyasi, sosyal ve ekonomik yüklerini göz önünde bulundurarak birlikte hareket etmek için ne yapmalıyız? Bu cevaplanması zor bir soru. Çeşitli çözümlerin mümkün olduğunu varsayabiliriz. Bu yazıda bütüncül bir yaklaşım sergilemek istedik. Hiçbir canlının ve gezegenin hakkını göz ardı etmeden ortak iyileşme yoluyla barışı inşa etmek için ekodemokrasi kavramını önemli görüyoruz.

Ekodemokrasi, insan haklarının aktif kullanımı sayesinde karar alma süreçlerinde insan dışı varlıkların temsil edilebildiği bir demokrasi kavramıdır. İnsanların ve diğer tüm türlerin çıkarlarını dikkate alan esnek bir yapıya sahiptir. Ayrıca insan ve doğa ilişkisini yeniden tanımlayarak yerel ve demokratik katılımı teşvik eder. Antroposen çağında iklim değişikliğinin neden olduğu krizlerin boyutu göz önüne alındığında, tüm yurttaşların bir demokrasi yöntemi olarak ekodemokrasiyi benimsenmesi gerektiği açıktır. Karar alma süreçlerinde katılım, canlı cansız tüm varlıklar için iklim adaletinin sağlanması ve kapsayıcı bir demokrasinin anlaşılabilirliği için kritiktir. Ekolojik krizlere karşı acil olarak harekete geçmek istiyorsak, değişimin toplumsal kabulünü demokratik bir geçiş ile sağlamalıyız. Bu geçiş ancak ekolojik bütünlüğün sağlanmasıyla, herkes ve her şey için ekodemokrasi anlayışının benimsenmesiyle ve ayrıca buen vivir* ile mümkündür.

Bu bağlamda iklim krizi ve iklim adaletini tartışırken, Gülşah Tırış’ın Ekodemokrasi Atölyesi’ndeki ifadelerini ayrıntılı olarak değerlendirmek istiyoruz.

Rockström’ün ortaya koyduğu teoriye göre, gezegenin şu ana kadar dördünü aşmış olduğumuz ve kalanını da yakında aşacağımızı öngördüğümüz dokuz sınırı vardır.¹⁰ Bu sınırlar, ulus-devletlerin sınırlarından çok daha önemlidir.

COP26’da bir kez daha gördüğümüz üzere, ulus devletleri kendi ekonomik ve ticari çıkarlarını gözetmeyi sürdürdükçe yaşadığımız sorunların çözümü olmayacak. En basit örnek olarak: COP26 taslak metninde ilk başta “kömürden çıkış” olarak belirtilen hedef, daha sonra “azaltım” olarak değiştirildi. Küresel Güney’in korunmasıyla alakalı madde de Avrupa ve Amerika’nın anlaşmamış olması sebebiyle çıkartıldı. Küresel Güney ve Kuzey kavramlarını iklim adaletinden bahsetmeden ele almak mümkün olmaz. Karbon salımlarının büyük çoğunluğundan Küresel Kuzey sorumluyken, Küresel Güney daha çok etkilenen tarafta yer almaktadır. Küresel Güney, hem gıda krizi ve suya erişim gibi sorunlardan ötürü iklim krizinden daha kolay etkileniyor, hem de birçok ülkede işleyen bir demokrasi olmadığı için daha ciddi sosyal sorunlarla karşılaşılıyor. Ekoloji temelli kararlar, daha güçlü demokratik sistemlere sahip ülkelerde çok daha kolay uygulanabiliyor. Bu noktada gözden kaçırmamız gereken bir diğer nokta ise eşitsizlik. Eşitsizlik artık farklı boyutlarda karşımıza çıkıyor. Sadece insan emeğinin sömürsünü görmüyoruz, günümüzde tüm canlıların bir sömürsü var. Farklı türlerin, ırkların ve cinsiyetlerin maruz kaldığı bir durum da söz konusu. Bu durumu göz önüne aldığımızda ekolojik krizin ülke sınırlarının ötesinde bir etkiye sahip olduğunu söyleyebiliriz. Çözüm için çok boyutlu ve kesişimselliği gözetilen bir yol çizmemiz gerekiyor. İklim adaletini de içeren ekolojik demokrasi fikri, gıda demokrasisi ve enerji demokrasisi gibi pek çok kavramın oluşmasını sağlayacak önemli bir temel taşıdır.

Kimliklerimizin, geçmiş sorunların ve siyasi çatışmaların ötesine geçmemiz gerekiyor. Bizler sadece bu gezegenin bir parçası değiliz, aynı zamanda bir dünyayı paylaşıyoruz. İnanıyoruz ki iki komşu ülkenin ve halklarının bu dünya üzerinde oluşturacağı gelecek, yaşamı, adaleti ve güveni sağlamak adına oldukça önemli olacaktır.

Öngördüğümüz gelecek vizyonu zorlu ve karmaşık görünse de artık üzerinde konuşmaya başladık. Dikkat çekmek istediğimiz noktaları hayata geçirmek için çok fazla vaktimiz kalmadı. Bir krizin ortasındayız ve kaybettüğümüz her dakika bizim aleyhimize işliyor.

* (ç.n.) buen vivir: İspanyolca “iyi yaşam” anlamına gelen ifade, Latin Amerika’da yerli halkların yaşam felsefesini temel alarak geliştirilmiştir. Bu yaşam tarzında insanlar doğanın bir parçası olarak görülür ve bireysel mutluluk ile refah, doğanın korunması, sürdürülebilirlik ve toplumun refahı ile ilişkilidir. Buen vivir fikri, modern kapitalizmin ve tüketim kültürünün getirdiği sorunlara alternatif bir yaşam modeli olarak önerilmektedir.

Sonuç

Günümüzde Antik Yunan'daki gibi bir demokratik sistemden bahsedemeyiz. O zamandan bu yana çok şey değişti. Bizi Olimpos Dağı'nın tepesinden izleyen ve kendi isteklerine göre ödüllendirip cezalandıran tanrıların dünyasında yaşamıyoruz. Sisifos'un kayayı yukarı taşımaya gerek yok ve bırakmakta özgür. Baştan başlamak her zaman mümkün. Tarihten almamız gereken ders varsa, o da çatışmaların daha iyi bir dünya yaratmaya katkı sunmadığıdır. Aşağıda sonuç niyetine sıraladığımız maddeler sadece Ege Denizi etrafında değil, tüm dünya üzerinde uyum içinde bir yaşam oluşturmak için atılabilecek adımlardır.

- » Tanık olduğumuz çevresel yıkımların farkında olmak
- » İklim değişikliğinin etkilerine karşı dirençliliği arttırmak
- » Krizin sebeplerini en hızlı biçimde ortadan kaldırmak
- » İklim krizine uyum stratejileri geliştirmek
- » Adil dönüşümü desteklemek
- » Yerel mücadeleleri ve yaşam hakkı savunucularını desteklemek
- » Kültürel, sosyal ve ekonomik birlikteliği geliştirmek
- » Nefret dilinden arınmak, birbirimizi dinleyerek ortak bir geleceği inşa etmek
- » Katılımcılığı korumak ve uygulamak

Biz; yeşil, adil ve barışçıl bir geleceği ilmek ilmek örmek için bir vizyon öneriyoruz. Ege Denizi'nin ortasında içimizi ısıtan, yaşam dolu ve tüm farklılıkları içeren yeni bir dünyayı inşa etmek neden keyifli bir yolculuk olmasın? Dönüp kendi toplumlarımıza bakalım. Bu coğrafyanın bize bahsettiği ortaklıkları fark etmemiz ve tüm bu benzerlikleri bölgedeki herkesle paylaştığımızı anlamamız, daha iyi bir geleceğe doğru atılacak oldukça değerli bir adım olacaktır.

Notlar

Bu makale, Ceren Naz Büyükgebiz, Ayça Ceren Akdemir, Gökçe Gamlı ve Onur Elmas'tan oluşan Eko Demokrasi Atölyesi hazırlık ekibinin destek ve katkılarıyla hazırlanmıştır.

1. <https://www.wwf.gr/en/news/?uNewsID=6720766>, https://tr.wikipedia.org/wiki/1987_Ege_k%C4%B1ta_sahanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1_krizi
2. <https://www.greenpeace.org/turkey/blog/denizlerimiz-neden-can-cekisiyor/>, <https://irp.cdn-website.com/2cebda3/files/uploaded/AkdenizinSesineKulakVer.pdf>
3. <https://beyond-coal.eu/2021/04/22/80090/>
4. https://www.wwf.gr/en/our_work/climate_and_energy/just_transition/
5. <https://aposto.com/i/paristen-bu-yana-turkiyenin-iklim-karnesi>
6. <https://greekreporter.com/2022/07/20/greece-wild-fires-2022/>
7. <https://www.statista.com/statistics/1264713/area-burned-by-wildfire-in-turkey/>
8. <https://drive.google.com/file/d/1JQio1IgpkGHsHo1rvaCRfjOPcskkyU8J/view>
9. <https://www.dogrulukpayi.com/bulten/orman-yanginlari-orman-varligi-ve-sonrasi>
10. (Rockström, J., W. Steffen, K. Noone, Å. Persson, et.al. 2009. Planetary boundaries:exploring the safe operating space for humanity. Ecology and Society 14(2): 32

IV. Genç Aktivistleri Harekete Geçirmek: Değişimi Mümkün Kılmak İçin Bir Araya Gelmek

Geçtiğimiz 3 yılda gençler, hayatlarının en çalkantılı zamanlarını yaşadılar. COVID-19 pandemisiyle başlayan küresel kriz, Rusya'nın Ukrayna'yı işgali, enerji krizi, enflasyon ve artan yaşam maliyetleri derken tam bir kaos halini aldı.

Aslında çok daha önceleri, genç aktivistlerin nasıl mobilize olduğuna dair oldukça etkileyici örneklere şahit olmuştuk. İklim değişikliğine karşı farkındalık yaratmak amacıyla 15 yaşındaki Greta Thunberg ve birkaç aktivist ile Ağustos 2018'de başlayan #FridaysForFuture (Gelecek İçin Cumalar) hareketi, hızla küresel bir fenomene dönüşmüştü. FFF hareketi bugüne kadar 7500'den fazla şehirde 14 milyondan fazla insanla eylemler gerçekleştirdi. Genç aktivistler, ortak bir amaç etrafında birleştiklerinde ne kadar güçlü bir şekilde mobilize olabileceklerini gösterdiler. Yakın geçmişte #BlackLivesMatter ve #MeToo hareketlerinde de benzer başarıları gördük.

Tufts Üniversitesi Sivil Öğrenme ve Katılım Bilgi ve Araştırma Merkezi tarafından 2018 yılında yapılan bir araştırma, 18 ile 24 yaşları arasındaki gençlerin 2016'daki akranlarına göre üç kat daha fazla sayıda gösteri veya yürüyüşe katılmış olduğunu gösteriyor. Ayrıca gençlerin neredeyse dörtte biri protesto, sivil itaatsizlik eylemi, kamusal açıklamalar ya da greve katılma gibi çevrimdışı aktivizmin de bir parçası olduğu görülmüş. Bekleneceği gibi gençler, çevrimiçi kamusal platformlarda da oldukça aktifler. Gençler, günümüzde mesajlarını ve görüşlerini paylaşmak, ayrıca diğer kullanıcıları değişim için harekete geçirmeye teşvik etmek için Instagram ve TikTok gibi sosyal medya uygulamalarına daha önce hiç olmadığı kadar çok yöneliyorlar. Bu konuda başarılı olanlar ciddi oranlarda takipçiye sahipler ve karar vericileri etkileyebilecek bir güce ulaşabiliyorlar. Her ne kadar pasif ve ilgisiz sınıfları yakıştırsanız da gençler değişimin asıl gücü olduklarını gösteriyorlar. Kızgınlar, kaygılılar ve usanmış haldeler. Artık herkesin çözüm üretmek için çalışmasını istiyorlar.

Gençlik aktivizmi toplumu ileriye taşımak için çok önemli bir fırsat, ancak akılda tutmamız gereken iki önemli nokta var.

1. Genç aktivistlerin vermek istedikleri mesajları etkili bir şekilde yaygınlaştırması için doğru bir eğitim almaları gerekiyor.

Genç aktivistlerin hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olmak için, mücadele ettikleri konuların bağlamını ve karar verme sürecini anlamalarına yardımcı olacak kaynaklar sağlamalıyız. Pek çok aktivist nasıl ilerleyeceklerine, kime ulaşacaklarına ve vermek istedikleri mesajları hedefledikleri kitlelerde nasıl yaygınlaştıracaklarına dair bir desteği oldukça faydalı bulacaktır.

Yeşil Avrupa Vakfı (GEF) ve Avrupa ülkelerindeki paydaşları tarafından uygulanan bir proje olan Avrupa Yeşil Aktivist Eğitimi, genç aktivistlerin değişimi başarmalarına yardımcı olabilecek kapsamlı kaynakları içeren mükemmel bir örnek. Oluşturulan ulusal eğitim planları aracılığıyla katılımcılar, ilgilendikleri konularla ilgili aktivizm yöntemlerine dair gerekli bağlam, metodoloji ve benzeri tüm bilgileri edinebiliyorlar.

2. Daha iyi yarımlar için mücadele etmek önemlidir, ancak ne olursa olsun öncelikle ruh sağlığımızı korumalıyız.

Aktivistlerin tükenmesi oldukça kolaydır. Genç aktivistler, inandıkları amaç uğruna mücadele ederken, bir yandan oldukça büyük bir yük altında. Çevrimiçi ve çevrimdışı alanda proaktif olmak çok yorucu olabilir. Özellikle yerleşik düzene ve kurumlara karşı mücadele etmek herkese fazla gelebilir.

Bu nedenle, genç aktivistlerin ruh sağlığını korumak için yardıma ve çeşitli kaynaklara erişimi olması gerekiyor. Yaşam maliyetleri artarken terapi seanslarının ücretleri de yükselmeye devam ediyor. Bazı aktivistler sadece maliyetlerinin çok yüksek olması nedeniyle ek destek almaktan vazgeçebiliyor. Yine de bu konuda desteklerin olduğu iyi uygulama örnekleri var. Mesela Hırvatistan ve Avrupa'daki bazı sivil toplum örgütleri, ruh sağlığı uzmanlarından oluşan bir havuz oluşturarak ihtiyacı olan fakat maddi olarak erişmesi mümkün olmayan aktivistlere ücretsiz terapi seansları sağlıyor.

Tüm bunlardan yola çıkarak, gençlik aktivizminin dünyada gerçekleşen tüm değişim odaklı girişimlerin vazgeçilmez bir parçası olduğunu söyleyebiliriz. Ancak, tüm aktivistlerin desteklendiğinden, ihtiyacı olan tüm kaynaklara erişebildiğinden ve güvende olduğundan emin olma konusunda her birimizin önemli bir rol üstlendiğini unutmamalıyız.

Yerel Seçim Simülasyonu: Bir Örnek

Proje Adı: Simulacija lokalnih izbora (Yerel Seçim Simülasyonu)

Konum: Zagreb, Hırvatistan

Proje Yöneticisi: Helena Stepic

İletişim: helena-stepic@live.com

Mentörler: Gazetecilik, siyaset bilimi ve sosyoloji bölümlerinden 17 öğrenci

Katılımcılar: 30 lise öğrencisi

Yerel seçim simülasyonu, siyaset ve medya okuryazarlığının interaktif bir şekilde geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesi için tasarlanmış bir projedir. Bu proje kapsamında gençler, karar verici rolü üstlenerek kamu politikası oluşturma sürecine katılırlar. Projenin ana etkinliği, gazetecilik, siyaset bilimi ve sosyoloji öğrencileri tarafından yürütülen iki günlük siyaset, medya ve sürdürülebilir kalkınma eğitimidir. İki günlük eğitim boyunca katılımcılar, farklı rollere bürünerek bir seçim sürecini yürütürler. Siyasetçi rolüyle bir politik kampanya ve gençlik programı oluşturmayı, gazeteci rolüyle makale yazma, katılımcılarla röportaj yapma ve siyasi tartışma hazırlamayı, vatandaş rolüyle eleştirel düşünme ve vatandaşlık faaliyetleri geliştirmeyi ve son olarak aktivist rolüyle de sorunları keşfetme ve toplumsal baskı oluşturmayı deneyimlerler.

Program, Zagreb'ten lise öğrencilerinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Projenin başlatılmasının ana nedeni, Hırvatistan'daki lise öğrencilerinin siyaset, vatandaşlık aktivizmi ve sivil toplum hakkında temel bilgi eksikliğini ortaya koyan araştırmalardır. Gerçekleştirilmek istenen hedef, gençlere temel demokratik değerleri öğretmek, sosyal hak ve sorumluluklarının farkında olmalarını sağlamak ve yanlış haberleri ayırt ederek kendi kendilerine doğru bilgiye nasıl ulaşabileceklerini göstermektir. Bunun yanında, gençlere kamusal konuşmanın temellerini öğretmek ve hakları için mücadele etmeye ve olumlu sosyal değişiklikler başlatmaya teşvik etmek de amaçlanmıştır. Simülasyonda en aktif olan öğrencilere ödül olarak INmusic Festivaline bilet hediye edilmiştir.

Bir sonraki yerel seçim simülasyonu 2023 yılının mart ayı için planlanmıştır.

Finansman: Proje, Zagreb Üniversitesi Beşeri ve Sosyal Bilimler Fakültesi tarafından düzenlenen öğrenci projeleri yarışmasından elde edilen fonların ve "Zorlu Gençlik" projesinin ortak finansmanı ile hayata geçirilmiştir. "Zorlu Gençlik" projesi, Civic Europe (<https://civic-europe.eu/>) tarafından finanse edilen, eğitim, danışmanlık ve insani yardım çalışmaları merkezi olan Krugovi Derneği tarafından (<https://krugovi.hr/>) uygulanmıştır.

Daha fazla bilgi için: [Instagram](#)

Fotoğraflar: [Google Drive](#)

Televizyon kaydı: [Youtube](#)

Yayın Ortakları

Yeşil Avrupa Vakfı (GEF), Avrupa Parlamentosu tarafından finanse edilen Avrupa düzeyinde bir siyasi vakıftır. Avrupa Yeşiller Partisi ve Avrupa Parlamentosu'ndaki Yeşiller Grubu gibi diğer Avrupalı yeşil aktörlerle bağlantılı olmasına rağmen bağımsızdır.

GEF'nin misyonu, Avrupa'da bir toplumsal tartışma alanı geliştirilmesine katkıda bulunmak ve vatandaşların Avrupa siyasetine daha fazla dahil olmasını teşvik ederek daha güçlü, daha katılımcı bir demokrasi oluşturmaktır. GEF, yeşil siyasi hareket içinde ve ötesinde Avrupa politikaları ve siyaseti hakkındaki tartışmaların yaygınlaştırılmasına çalışır. Avrupa için ortak bir yeşil vizyon oluşturmak ve bunu geniş kitlelere iletmek için çalışır.

Yunanistan Yeşil Enstitüsü, Mart 2011'den bu yana faaliyet gösteren kâr amacı gütmeyen bilimsel bir vakıftır. Ekolojik düşüncenin ve politik ekolojinin tüm yönleriyle incelenmesini, analiz edilmesini ve yayılmasını hedeflenmektedir. Enstitü, Yunanistan Yeşiller Partisi Oikologoi Prasinoi'nin (Ekolojist Yeşiller) girişimi sonucunda oluşturulmuştur. Yeşil Parti'ye bağlı olsa da faaliyetlerini bağımsız olarak yürütmektedir. Politik ekoloji perspektifinden çevre, toplum, ekonomi ve siyaset konularında araştırma ve belgeleme çalışmalarının teşvik edilmesi için çalışmaktadır.

Doğu Avrupa İş Birliği ve Kalkınma Ağı (CDN), Doğu Avrupa'da yeşil fikirlerin geliştirilmesi ve uygulanması için kurulmuş gençlik örgütlerinin kapasite geliştirmesi için çalışan bir ağıdır. CDN, yeşil partilerin gençlik kolları ve kökleri yeşil değerlere dayanan sivil toplum kuruluşlarından oluşan 18 üye ve 6 partner örgütü bir araya getirir. CDN'nin siyasi odak noktası Doğu Avrupa'dır ve buradaki yerel ortaklarla çalışır. CDN ayrıca, yeşil bir Doğu Avrupa'yı desteklemek isteyen Avrupa'nın diğer bölgelerinden örgütler ve aktivistlerle de iş birliği yapar.

Yeşil Düşünce Derneği, Türkiye'de yeşil düşünceyi teşvik etmek amacıyla kurulan bağımsız bir dernektir. Ana çalışma alanları yeşil düşünce, yeşil ekonomi, sürdürülebilirlik, nükleersiz enerji ve yenilenebilir enerji politikaları ile benzer pek çok ekolojik ve ekopolitik konuları kapsar. Bu doğrultuda çevre hareketleri, ekolojistler ve yeşil siyasi örgütlerle birlikte çalışır. Seminerler, atölye çalışmaları, konferanslar ve eğitimler düzenler, raporlar ile literatüre katkıda bulunur.

Sürdürülebilir Kalkınma Forumu Yeşil Pencere (Forum za održivi razvoj Zeleni prozor), Zagreb merkezli bir oluşumdur. Sürdürülebilir kalkınma, doğa koruma, çevre ve insan haklarına yönelik halk savunuculuğu alanları üzerine çalışmakta ve bu konularda özellikle gençlerin eğitimini amaçlamaktadır. Yeşil Pencere, özgür, demokratik, çoğulcu, hoşgörülü, sosyal adaleti benimsemiş ve şiddetten arınmış bir toplum oluşturmayı hedefler. Hırvatistan ve Avrupa'nın genelinde faaliyet gösteren diğer dernek ve girişimlerle iş birliğini geliştirmeye çabalamaktadır.

Ecopolis Vakfı (Ökopolisz Alapítvány), Macaristan'da siyasi kültürün gelişmesine katkıda bulunmayı amaçlayan bir vakıftır. Vakfın temel prensipleri, Macar Yeşiller Partisi'nin manifestosunda yer alan sürdürülebilirlik, yurttaş katılımı ve sosyal adalete dayanmaktadır. Ecopolis, bu değerleri siyasi tartışmalara ve alınan kararlara dahil etmek için çabalamaktadır.

STUDY & DEBATE

Bize Ulařın:

YEŞİL AVRUPA VAKFI (GREEN EUROPEAN FOUNDATION)

Rue du Fossé – 1536 Luxembourg
Brussels Office: Mundo Madou
Avenue des Arts 7-8
1210 Brussels, Belgium

t: +32 2 329 00 50
e: info@gef.eu

İletiŐime Geçin:

Hakkımızda daha fazla bilgi edinmek için websitemizi ziyaret edin.

 gef.eu

Tüm Avrupa'da gerçekleşen etkinliklerimiz ve projelerimizden haberdar olmak için sosyal medya hesaplarımızı takip edin.

 [GEF_Europe](https://twitter.com/GEF_Europe)

 [GreenEuropeanFoundation](https://www.facebook.com/GreenEuropeanFoundation)

 [GEF_Europe](https://www.instagram.com/GEF_Europe)